

تنوع نحوی در عربی مکتوب مدرن بررسی تغییرات در زمانی رفتار نحوی فعل التقی و ادوات شرطیه إذا و کو در روزنامه‌های عربی

نوع مقاله: پژوهشی

مهدی زمانی*

استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، واحد ایذه، دانشگاه آزاد اسلامی، ایذه، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۰۶

چکیده

در مقاله پیش رو، تغییرات در زمانی رفتار نحوی فعل «التقی» و ادوات شرطیه «إذا» و «لو» در روزنامه‌های عربی بررسی شده است. برای این منظور روزنامه‌های پُرشمارگان الأهرام، المصری‌الیوم و الیوم‌السابع به علت دیرینگی و نثر استوار انتخاب شدند. داده‌ها از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۲۰ میلادی به روش میدانی با رویکرد توصیفی-تحلیلی پیکره‌بنیاد بررسی شدند. تحلیل داده‌ها نشان داد عربی مکتوب امروزی دچار تغییرات نحوی چشمگیری شده است. از جمله نتایج به دست آمده اینکه؛ فعل التقی دیگر مانند گذشته همیشه همراه حرف جرّ /بـ/ یا ظرف /مع/ به کار نمی‌رود و اخیراً استفاده از این گونه ملحقات همراه فعل، نادر شده است. إذا و کو شرطیه به جای یکدیگر به کار برده می‌شوند. حروف فـ یا کـ بر سر جواب شرط إذا و لو بدون توجه به شرایط و قواعد نحوی به کار گرفته می‌شوند در حالی که وقوع حرف فـ یا کـ بر سر جواب شرط إذا و کو، تابع شرایط مشخص است. بررسی تغییرات صرفی نحوی در عربی مکتوب مدرن می‌تواند به آموزش زبان عربی بر اساس زبان معیار و همچنین ترجمه صحیح متون عربی به فارسی کمک کند.

کلیدواژه‌ها: تغییر نحوی، تنوع نحوی، التقی، إذا، کو، عربی معیار.

۱. مقدمه

روزنامه‌های عربی به پیشرفت دانش خوانندگان و سطح تفکر آن‌ها کمک بزرگی کرده‌اند. زبان‌شناسان روزنامه‌ها را به‌عنوان رسانه‌ای بسیار مفید در توسعه مهارت زبان در نظر می‌گیرند (شمیم، ۲۰۱۱: ۱۲۵). روزنامه‌ها نشان‌دهنده ویژگی‌های سبک زبان معیار هستند و مشخصات زبان جاری رایج و تغییرات زبان را به نمایش می‌گذارند (ژرمن، ۲۰۰۷: ۱۲۲-۱۳۷). زینب ابراهیم معتقد است عربی معیار مکتوب موجود در روزنامه‌های هر جامعه نشان‌دهنده هنجار طبقه تحصیل‌کرده آن جامعه است (۲۰۰۹: ۵۱). یکی از مهم‌ترین مشخصه‌های روزنامه‌ها، چگونگی به‌کارگیری کلمات است که در فهم خوانندگان تأثیر بسزایی دارد. روزنامه‌های عربی از زبان عربی معیار در نوشتار خود استفاده می‌کنند. عربی معیار مدرن به‌عنوان شکل استاندارد زبان عربی در جهان عرب در نظر گرفته می‌شود. لکن گرچه تلاش زیادی برای متحدالشکل کردن زبان عربی از طریق عربی معیار مدرن انجام شده است، اما در روزنامه‌های عربی هنوز هم تغییرات و تفاوت‌هایی در کاربرد زبان معیار وجود دارد (عبدالعلی، ۲۰۰۴: ۲۳) که نشان‌دهنده این است که هدف استفاده از عربی معیار مدرن در روند استانداردسازی زبان عربی به‌طور کامل محقق نشده است. مطالعه تغییرات به ما کمک می‌کند تا مسیر پیشرفت زبان را پیگیری و تغییرات زبانی را ثبت کنیم.

۱-۱. اهداف و اهمیت پژوهش

از آنجاکه تنوع زبانی بخشی از زبان‌شناسی اجتماعی است زبان رسانه می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی در نظریه‌های آن سهم باشد. در این پژوهش هدف از طرح دو موضوع رفتار نحوی فعل «الْتَقَى» و ادوات شرطیه «إِذَا» و «لَوْ» در روزنامه‌های عربی، بررسی پیکره‌ای دو نوع تغییر در زبان عربی است؛ یکی نحوی و دیگری صرفی نحوی. این مطالعه سعی دارد تغییرات نوظهوری را معرفی کند که نشان از یک روند تقریباً تثبیت شده در رفتار زبانی دارند و می‌توان آن‌ها را به‌عنوان تغییر در عربی مکتوب مدرن توصیف کرد. داده‌های ارائه شده در این مقاله برای ردیابی ویژگی‌های برجسته عربی مکتوب امروزی در رسانه‌ها مفید است.

۲-۱. پرسش‌های پژوهش

- پژوهش پیش رو، درصدد است به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:
- رفتار نحوی فعل التَّقَى در روزنامه‌های عربی امروزی دچار چه تغییراتی شده است؟
 - إذا و کَو شرطیه چگونه در رسانه‌های مکتوب امروزی مورد استفاده قرار می‌گیرند؟
 - مهم‌ترین علل وجود تنوع و تغییرات نحوی در روزنامه‌ها چیست؟
 - تأثیرات منفی و آسیب‌های وارد شده به زبان معیار در نتیجه این تغییرات کدامند؟

۳-۱. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

طبق تعریف اشنایدر مجموعه‌ای از تغییرات درون زبانی ناشی از عوامل کلان اجتماعی، تنوع نام دارد (۲۰۰۹: ۴۲۵). از این نظر با مطالعه تنوع زبانی به تأثیر متغیرهای اجتماعی در انتخاب‌های زبانی که متکلمان در موقعیت‌های مختلف اجتماعی برمی‌گزینند پرداخته می‌شود. تنوع زبانی را می‌توان نوعی تغییر دانست که توسط اعضای یک جامعه خاص، به وجود آمده، پذیرفته و به اشتراک گذاشته می‌شود (فرید، اوستمان و ورشوئن، ۲۰۱۰: ۱۷۱-۲۰۲). از نظر جامعه‌شناسان زبان، تنوع زبانی از ویژگی‌های ذاتی زبان‌ها به شمار می‌رود، آن‌ها معتقدند عوامل اجتماعی نظیر جنسیت، تحصیلات، سن، طبقه اجتماعی، و قومیت در وقوع تنوع زبانی نقش بسیار مهمی دارند (به نقل از رضاپور، ۱۳۹۶: ۷۹). مطالعات در زمینه تنوع و تغییر در زبان عربی بسیار اندک است، دلایل مختلفی برای چنین کمبودی وجود دارد، بارزترین آن‌ها نوع نگاه و درک به‌ویژه، متکلمان بومی از زبان عربی است. در زبان عربی به‌عنوان زبان قرآن مقدس همیشه در برابر تفکر تغییر در عربی فصیح مقاومت وجود داشته است، زیرا این امر ممکن است منجر به مشروعیت‌بخشی به سبک‌هایی گردد که انحراف از هنجار محسوب می‌شوند و باعث نهادینه شدن شکلی از عربی شود که در حد فصیح نمی‌باشد. البته دلایل ضعیف و نه چندان دقیق‌تر نیز وجود دارد؛ کمبود داده‌های الکترونیکی و تعداد اندک افرادی که راغب به انجام چنین تحقیقاتی می‌باشند بارزترین آنهاست.

- مارک ون مول (۲۰۰۳) در پژوهشی که با عنوان: "تنوع عربی معیار مدرن در بخش خبرهای رادیویی کشورهای عربی" انجام داد می‌گوید تغییرات زبانی ممکن است به دلیل اثر استعمار رخ دهد، زیرا هر بخش از جهان عرب، سلطه حکومت‌های مختلف استعماری عمدتاً

انگلیس، فرانسه و ایتالیا را تجربه کرده است. وی در این پژوهش به نکات جالب توجهی دست یافت از جمله اینکه استفاده از الفاظ شرط در گفتار رادیویی به شدت از هنجار و معیاری که توسط دستورنویسان عربی تجویز شده بود خارج گشته به گونه‌ای که تغییرات قابل ملاحظه‌ای در نقش الفاظ شرط در مقایسه با قواعد عربی کلاسیک قابل ملاحظه است.

- عبدالعلی (۲۰۰۴) در پژوهش: "محلی‌سازی در عربی معیار مدرن"، نتیجه گرفت یکی از عوامل اصلی تغییر، وجود کلمات قرضی از زبان‌های خارجی به عربی است. وی در بررسی خود برخی از تفاوت‌های کاربرد کلمات در روزنامه‌ها را شناسایی کرده است. به عنوان مثال، وی اشاره می‌کند در روزنامه الخبر الجزایر به جای کلمه "training" (آموزش)، از "التربص" استفاده شده است در حالی که ما آن را به معنای انتظار و چشم داشت می‌شناسیم، و روزنامه الجزیره سعودی، از کلمه "التدرب" استفاده می‌کند.

- مجدل (۲۰۰۸) در مقاله "آیا فصیحی، یک زبان استاندارد است؟" سؤال می‌کند که آیا "فصیحی" تمام الزامات یک زبان استاندارد و معیار را برآورده می‌کند؟ او می‌گوید به نظر می‌رسد در جهان عرب برای نوشتن زبان عربی معیار مدرن، یک پیوستار وجود دارد. اختلافات در این پیوستار تحت تأثیر ژانرهای مانند ادبی، روزنامه نگاری، سیاسی و غیره و نیز تفاوت‌های منطقه‌ای است. وی پنج علت بالقوه تفاوت واژگانی را مورد بررسی قرار می‌دهد: الف) تنوعی که از دوران پیش از اسلام وجود داشته است ب) وضعیت دوزبان‌گویی (*diglossia*) ج) نقش ویژه‌ای که زبان عربی طبقه تحصیل کرده در مناطق مختلف بازی می‌کند د) نقش رسانه‌ها (ه) نقش فرهنگستان‌های عرب‌زبان.

- زینب ابراهیم (۲۰۰۹) در تحقیقی که با عنوان: "فراتر از تنوع واژگانی در عربی معیار مدرن" انجام داد از نظر علمی ثابت کرد که خوانندگان روزنامه‌های مصر نمی‌توانند به درستی روزنامه‌های لبنان و مراکش را بفهمند، زیرا از نظر جغرافیایی، لبنان نشان‌دهنده منطقه زبانی شرق است و مراکش نماینده شمال آفریقا. به عنوان مثال کلمه "تَشْطَاحٌ" را مثال می‌زند که در مراکش در معنی (می‌رقصد) استفاده می‌شود و توسط مصری‌ها قابل درک نیست زیرا مصریان از کلمه "تَرْقُصٌ" استفاده می‌کنند و این‌گونه تنوعات به خاطر منطقه زبانی مصر است که نماینده مناطق میانی کشورهای عربی است. کشورهای مختلف عربی ممکن است از سبک‌های مختلف زبان، برای توصیف اخبار در متن‌های مشابه استفاده کنند.

- ناظمیان و قربانی (۱۳۹۵) در مقاله "خوانشی تازه در تقابل زبان رسانه و معیار و تأثیر آن بر ترجمه"، فهرست‌وار به ۲۷ مورد از سهولت‌های ساختاری و اسلوب در روزنامه‌های عربی اشاره نموده‌اند، در صفحه هشتم مقاله به یکی از سهولت‌ها با عنوان: "کاربرد إذا به جای کو" که یکی از موضوعات مورد بررسی مقاله پیش رو نیز است اشاره شده است ولی در توضیح ذیل عنوان، اصلاً به این ضعف پرداخته نشده! و تنها یک جمله از قول عبدالعزیز آمده که: "در زبان معیار، لام در جواب لو قرار می‌گیرد ولی در روزنامه‌ها در جواب إذا آورده می‌شود" که ارتباطی با عنوان مذکور ندارد و در بخشی دیگر در یک جمله عنوان شده است که: "در زبان فصیح، فاء در جواب إذا قرار می‌گیرد اما در روزنامه‌ها، إلا در جواب إذا می‌آید". در حالی که همیشه اینطور نیست و تحت شرایطی، فاء در جواب إذا می‌آید نه همیشه و با بررسی‌ها مشخص شد این خطا نیز در روزنامه‌ها از بسامد کافی برخوردار نیست و به ندرت اتفاق افتاده که إلا در جواب إذا بیاید و نمی‌تواند به عنوان یک روند در تغییرات نحوی ثبت شود. همانطور که در مطبوعات همیشه در جواب إذا، لام استفاده نمی‌شود.

۲. روش انجام پژوهش

روش پژوهش، میدانی با رویکرد توصیفی-تحلیلی پیکره‌بنیاد است. در بخش اول پژوهش، تغییر رفتار نحوی فعل التقی در رابطه با تعدی مستقیم یا غیرمستقیم از طریق حرف جرّ ب یا ظرف مع بررسی در زمانی شده است. برای این منظور روزنامه‌های مهم و پُرشمارگان مصری؛ الأهرام المصری‌الیوم به علت دیرینگی و نثر استوار از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۲۰ میلادی انتخاب شدند. تعداد جملات مورد بررسی در بخش اول پژوهش ۱۰,۸۰۰ جمله بود به این صورت که از هر روزنامه به ازای هر ماه میلادی، از اولین روز ماه سال، بدون گزینش و دخالت انسانی، ۱۵ جمله اول دارای فعل مورد نظر از بخش‌های مختلف روزنامه یادداشت‌برداری شد که مجموعاً در طول سال ۱۸۰ جمله و در پایان تعداد ۳,۶۰۰ جمله برای هر روزنامه جداسازی و به روشی که توضیح داده خواهد شد برچسب‌گذاری شد انتخاب این روزنامه‌ها بر اساس تیراژ روزانه و در دسترس بودن آن‌ها در نسخه دیجیتالی بود. به عنوان مثال، روزنامه الأهرام با ۹۰۰,۰۰۰ نسخه فروش روزانه، بیشترین تیراژ را در جهان عرب دارد. همچنین به عنوان شصت و چهارمین روزنامه بزرگ جهان برچسب‌گذاری شده است (انجمن جهانی روزنامه‌ها، ۲۰۰۵).

داده‌ها از بزرگترین پیکره‌های زبانی عربی؛ پارکینسون با سرمایه لغوی ۱۷۳,۶۰۰,۰۰۰ کلمه و المدوئه اللغویة العربیة الدولیة با ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ کلمه و همچنین تارنمای روزنامه‌های الأهرام و المصری‌الیوم استخراج شدند. در بخش دوم پژوهش، رفتار نحوی ادوات شرطیة «إذا» و «لو» در بندهای شرطی مورد بررسی قرار گرفت که با توجه به کیفیت موضوع، داده‌ها به روش توصیفی، تحلیل محتوا شد و برای این منظور داده‌ها از دو روزنامه الأهرام و الیوم السابغ استخراج شدند. به علت کثرت جملات دارای دو کلمه مورد نظر، از هر روزنامه تعداد ۱۰۸۰ جمله از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰ به این صورت که به ازای هر ماه ۱۵ جمله و هر سال ۱۸۰ جمله شامل کلمه‌های "لو" و "إذا" یادداشت و برچسب‌گذاری شدند. داده‌های مربوط به متون کلاسیک مستقیماً از قرآن کریم و کتاب اعراب القرآن محی‌الدین درویش آورده شد. داده‌های مستخرج، در دو پوشه متنی، ذخیره سپس با نرم افزار Excel و Wordsmith5.0 که به طور خاص برای تجزیه و تحلیل آماری در پیکره‌های زبانی ساخته شده است تحلیل شدند. قبل از تجزیه و تحلیل، داده‌ها نمایه‌سازی شدند (به صورت دستوری برچسب‌گذاری شدند) تا اطمینان حاصل شود که نرم افزار نتایج دقیقی را ارائه داده است. برای این منظور، کلماتی که احتمالاً باعث ابهام می‌شوند مانند کلماتی با هجی مشابه اما تفسیر متفاوت، برچسب‌گذاری شد. به عنوان مثال، فعل التقی (il-ta-qa) ممکن است از نظر شکلی شبیه یکی از کلمه‌های التقی (پرهیزگار، با تقوا)، اللقی (گنج درون زمین، و اشیاء بی مالک در راه افتاده)، تلقی (گرفت، به پایان رسانید، استقبال کرد) باشد که با این روش از دخالت عوامل بیرونی در حوزه الفاظ پیشگیری شد.

۳. عربی معیار مدرن

عربی معیار مدرن (فصحی العصر) در مقابل عربی معیار کلاسیک (فصحی التراث) قرار می‌گیرد. لشگر کشی ناپلئون به مصر و سوریه (۱۸۰۱-۱۷۹۸م) نقطه آغاز دوره مدرن زبان عربی تلقی می‌شود (مول، ۲۰۰۳: ۲۳). عربی معیار مدرن اصولاً در سه زمینه با عربی کلاسیک متفاوت است: فرهنگ لغت، سبک و برخی نوآوری‌هایی که توسط زبان‌شناسان و نویسندگان کلاسیک دقیقاً تنظیم نشده‌اند. عربی معیار مدرن فرم اصلاح شده و ساده از عربی کلاسیک است. هولز می‌گوید زبان عربی معیار، زبان واحد و مدوئی است که تقریباً برای همه

نگارش‌های رسمی در جهان عرب به‌طور یکسان استفاده می‌شود (۲۰۰۴: ۱۳۷). بدوی معتقد است عربی معیار مدرن در تمام موضوعاتی که با زندگی ما مرتبط است و در آن زبان عربی استفاده می‌شود رخ می‌دهد از جمله رادیو، سخنرانی‌ها و مقالات مکتوب علمی، ادبی، اجتماعی (۲۰۱۳: ۱۲۱). میسلز چهار نوع "عربی معاصر" را از هم متمایز می‌کند: (۱) عربی ادبی معیار (استاندارد) (۲) عربی پایین‌تر از حد استاندارد (۳) عربی گفتاری قشر تحصیل‌کرده (۴) عربی عامیانه عمومی یا ساده (۱۹۸۰: ۱۱۸). تعریف پارکینسون هم کاملاً شبیه تعریف بدوی است، او می‌نویسد عربی معیار مدرن معمولاً به نوعی از عربی گفته می‌شود که در روزنامه‌ها، مجلات، کتاب‌های درسی و دانشگاهی، رمان‌ها، داستان‌های کوتاه، سخنرانی‌های رسمی و گزارش اخبار از طریق رادیو و تلویزیون به صورت شفاهی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با این حال، پارکینسون در این مقاله ایده‌ای ارائه داد که هنوز درباره آن اختلاف نظر وجود دارد، و آن اینکه "اگر در گفتار، حرکت حرف پایانی کلمات طبق قواعد نحوی تلفظ نشود، عربی معیار تلقی نمی‌شود (۱۹۹۶: ۱۰۱-۹۱).

۴. تغییر صرفی

هوپر در دست‌نامه زبانی "اصول گرامر سازی" معتقد است زمانی که یک اصطلاح از معنای لغوی به معنای نحوی تغییر می‌کند ممکن است عناصر صرفی نحوی اولیه خود که از مشخصه‌های اصلی طبقه ابتدایی و نخستینش بودند را از دست بدهد. مثلاً در زبان انگلیسی "That" اسم اشاره و در دسته دستوری عدد (آن، مفرد در برابر آن‌ها جمع) قرار می‌گیرد مانند "That book" "آن کتاب"، ولی در جمله "The book that I know" "کتابی که من می‌شناسم"، یا در جمله "The things that I know" "چیزهایی که من می‌دانم"، در واقع لفظ "That" دسته و طبقه دستوری خود که عدد بود را به نفع حرف ربط از دست داد (۱۹۹۱: ۳۶-۱۷). در زبان عربی نیز این گونه تغییرات وجود دارند به‌عنوان نمونه؛ «إلی» از ابتدا در طبقه حروف جار و «ک» در زمره ضمائر می‌باشند مانند «جاءَ زيدٌ إلیکَ. زيدٌ به سوی تو آمد»، لکن در جمله «إلیکَ عَنّی» «ایک اسم فعل و به معنای «دور شو» است. در واقع إلیک از طبقه ابتدایی خود به نفع طبقه دیگر خارج شده است.

۵. تغییر نحوی

نحو همواره در حال تحوّل است چون زبان از پدیده‌های بسیار سیّال است و مانند دیگر پدیده‌های اجتماعی بدون اینکه دچار فساد شود دستخوش تغییر و تحوّل دائمی است (هال، بی‌تا: ۹). تغییر نحوی را می‌توان تکامل و توسعه ساختارهای نحوی جدید در زبان طبیعی دانست. زبان عربی امروزی تمایل دارد برای بیان و فهم راحت‌تر اندیشه‌ها از ساختارهای ساده در جملات استفاده کند و ساختارهای پیچیده‌ای که معمولاً در عربی کلاسیک مورد استفاده قرار می‌گرفتند را رها کند به‌عنوان نمونه؛ استفاده از جمله‌های فعلیه به‌جای عبارات اسمیه و شبه جمله، احتراز از به‌کارگیری جملات معترضه، تساهل در به‌کارگیری ادوات شرطیه و اعداد و... . طه حسین در کتاب "مستقبل الثقافة فی مصر" در دفاع از اختزال و ساده‌سازی اصطلاحات و عبارات برای بیان و درک بهتر اندیشه‌ها می‌گوید: «اگر زبان عربی و علوم آن را در نیایم و برای اصلاح و ساده کردن آن چاره‌ای نیندیشیم، خطر جدی زبان عربی را تهدید خواهد کرد.» (به نقل از میرزایی، ۱۳۸۲: ۱۳۱).

۶. تنوع در به‌کارگیری فعل التّقی در رابطه با استفاده یا عدم استفاده از «ب» و «مَع»

در لغت‌نامه‌های عربی، التّقی یَلْتَقی التّقاء به معنای «دیدار کردن، روبه‌رو شدن» و «یافتن» است. لغت‌نامه لسان‌العرب تألیف قرن هفتم هجری که بیشتر واژگانش را از رساله‌های زبانی‌ای گرفته که ثمره حرکت جمع‌آوری لغت در صحرا از اواخر قرن اول تا پایان قرن دوم است (فهمی حجازی، ۱۹۷۳: ۳۰۲) و همچنین لغت‌نامه الوسیط؛ التّقی را هم به‌عنوان فعل لازم دانسته‌اند مانند: التّقی الرَّجُلان، و هم یک فعل متعدی مستقیم (بدون واسطه) مانند: التّقیتهُ (ج ۲: ۸۳۶). السعید بدوی، التّقی را در صورتی که در معنای «پیدا کردن» به کار رود، یک فعل متعدی مستقیم بدون واسطه حرف جرّ یا ظرف معرفی می‌کند (۱۹۸۶: ۴۳۷). اما فرهنگ‌های لغت عربی معیار معاصر، هانس‌ور (۱۹۷۹: ۷۶۳) و المورد (۱۹۹۵: ج ۲: ۶۸۸)، الحاق ظرف /مَع/ یا حرف جرّ /بِ/ را با فعل التّقی هنگامی که فعل به معنای «دیدار کردن» باشد لازم می‌دانند.

نتیجه جستجو به‌عنوان مشاهده طولانی مدّت این است که فعل التّقی به معنای "دیدار کردن" که همواره همراه یکی از کلمات بِ یا مَع می‌آمد به‌مرورزمان در دو دهه اخیر، از همیشه استفاده کردن از بِ یا مَع به بندرت استفاده کردن تغییر کرده است به گونه‌ای که در همین اواخر ذکر چنین ملحقاتی ناپدید شده است.

تنوع نحوی در عربی مکتوب مدرن..... مهدی زمانی*

جدول ۱. نمونه‌هایی از عناوین مربوط به روزنامه الأهرام (۲۰۰۵-۱۹۹۸) که نشان می‌دهند در همه موارد بعد از فعل / التَّقَى / حرف جرّ /بـ/ یا ظرف /مَع/ آمده و در هیچ یک از موارد حذف نشده‌اند.

الأهرام	تاریخ
محمد علي يلتقي مع كاسترو في حملة لصالح الأطفال المرضى	(1998, September14)
هيكل يلتقي بالكتاب العرب في لندن	(1999, May9)
ملك سوزيلاند يلتقي بقافلة الأطباء المصريين	(2000, July24)
التقى منذ أيام الأمير خالد الفيصل رئيس منتدى الفكر العربي بأدينا العالمي الكبير نجيب محفوظ بمناسبة بلوغه التسعين في منزله بالقاهرة	(2001, July23)
الزمالك التقى بالترجي التونسي أمس والأهلي يواجه الرجاء المغربي اليوم	(2002, August18)
رامسفيلد التقى ببوش مرتين لاطّلاعه على التطورات	(2003, July24)
إبراهيم نافع يلتقي مع أعضاء جمعية الصحفيين في تونس	(2004, March30)
وفد المصريين بالولايات المتحدة يلتقي مع أسامة سرايا رئيس تحرير الأهرام	(2005, December29)

جدول ۲. عناوین خبرهایی که شامل فعل /التَّقَى / از روزنامه الأهرام می‌باشند نشان می‌دهند حرف جرّ /بـ/ یا ظرف /مَع/ در هیچکدام از سرخط خبرها همراه فعل التَّقَى نیامده‌اند.

الأهرام	تاریخ
المشير طنطاوي يلتقي البرادعي وموسى	(2011, November26)
الرئيس مرسي يلتقي عمرو موسى وحمدين صباحي و أبو الفتوح	(2012, November3)
مرسي يلتقي أمير قطر ورئيس الوزراء	(2013, March27)
الرئيس السيسي يلتقي رئيسة لجنة العلاقات الخارجية بالنواب الفرنسي	(2014, November27)
رئيس الأركان يلتقي وفدا عسكريا إيطاليا رفيع المستوى	(2015, February12)

جدول ۳. نمونه‌هایی از داده‌های دو روزنامه الأهرام و المصرى اليوم که نشان می‌دهند استفاده از حرف جرّ /بـ/ یا ظرف /مَع/ نادر شده است و در بیشتر عبارات بلافاصله پس از /التَّقَى / اسم آمده است.

الأهرام	المصرى اليوم
(2013, July16) التقى الرئيس المؤقت المستشار عدلي منصور نخبه من المثقفين والأدباء والشخصيات العامة	(2012, September11) وكشف مصدر من قبائل سيناء أن وفداً من عوائلهم التقى المهندس خيرت الشاطر
(2014, July5)	(2013, November19)

تدرک مدى خطورة المنافس الذى التقى ثلاثة منتخبات (2015, February28)	عدلي منصور يلتقي رئيس الجابون و ولي عهد البحرين (2014, March20)
التقى الفريق الأول صدقي صبحي القائد العام للقوات (2016, June15)	الرئيس (عدلي منصور) يلتقي رؤساء تحرير صحف كويتية (2015, February23)
التقى وفد من رابطة وأهالي ماسبيرو، الدكتور أحمد درويش (2017, July 12)	التقى الرئيس عبدالفتاح السيسي وفداً من رجال الأعمال (2016, January4)
التقت الدكتور سحر نصر وزير الاستثمار و التعاون (2018, May8)	السيسى يلتقي رئيس منظمة التعاون الإسلامى (2017, November 16)
التقى شيخ الأزهر رئيس مجلس حكماء المسلمين (2019April4)	التقى السفير أحمد حجاج، مستشار الإتحاد الصحفيين (2018, January10)
التقى اعضاء الوفد الذى ضم النواب على عبد الويس (2020, February23)	السيسى يلتقي أفورتى فى القاهرة (2019, June30)
شكري يلتقي وفدا من اللجنة اليهودية الأمريكية (2020April27)	التقى الرئيس السيسى أمس الرئيس الروسى فلاديمير بوتين (2020, February3)
رئيس الوزراء يلتقى وزيرة التعاون الدولى لمتابعة جهود الوزارة فى مواجهة تداعيات فيروس "كورونا" (2020, August25)	المصرى اليوم التقت بالجدد، على أمين، الذى روى تفاصيل الواقعة (2020, August10)
نائب وزير الخارجية يلتقي سفراء الدول الإفريقية (2020, October21)	يلتقى صالح، خلال الزيارة عدداً من المسؤولين المصريين (2020, September9)
الرئيس السيسى يلتقي نظيره القبرصى	التقى الفريق أول محمد زكى، القائد العام للقوات المسلحة

۷. تنوع در ساختار جمله‌های شرطیه

در میان ادوات شرط، «إذا» و «لو» از ادوات غیرجازم و دارای قواعد عملکردی خاص خود هستند لکن اخیراً در رسانه‌های مکتوب دچار تغییراتی شده‌اند که دو مورد از مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱. به کارگیری إذا و لو به جای یکدیگر ۲. به کارگیری «فأ» یا «لأ» بر سر جواب شرط إذا و لو بدون توجه به شرایط و قواعد نحوی، و یا استفاده بی دلیل از فـ به جای لـ در حالی که وقوع حرف فـ یا لـ بر سر جواب شرط إذا و لو، باید تابع شرایط خاص باشد.
- ابتدا در بیانی مختصر به ذکر قواعد نحوی إذا و لو پرداخته می‌شود سپس تغییرات نحوی با ذکر شواهد معرفی می‌گردند.

۱-۷. إذا

هر گاه إذا، فجائیه و ظرفیه غیر شرطیه نباشد بلکه ظرف زمان مستقبل باشد از ادوات شرط غیر جازم به شمار می‌آید و إذای ظرفیه شرطیه نام دارد. این نوع إذا مختص جمله فعلیه است و برای برانگیختن تعجب نیز نمی‌آید. در این حال فعل پس از إذا غالباً ماضی است گاهی هم مضارع مانند سخن ابو ذؤیب: وَالنَّفْسُ رَاغِبَةٌ إِذَا رَغَبَتْهَا وَإِذَا تُرِدُّ إِلَى قَلِيلٍ تَقْنَعُ.

سیوطی در کتاب «مع الهوامع فی شرح جمع الجوامع» آورده است که هرگاه جمله جواب شرط إذا صلاحیت قرار گرفتن در جایگاه شرط را نداشته باشد بر سر جمله جواب شرط، حرف فای رابطه می‌آید، این موارد عبارت‌اند از زمانی که جواب شرط: ۱. فعلی باشد که با قد بیاید. ۲. فعل ماضی باشد که معنای قد را در خود داشته باشد. ۳. فعل طلبی باشد. ۴. فعل جامد باشد. ۵. فعل مقرون به حروف استقبال (س و سوف) باشد. ۶. فعل مقرون به (کن، کم، إن، ما) به غیر از (کم و لا) باشد. ۷. جمله اسمیه باشد (به نقل از جیگاره و فرید، ۱۳۹۳: ۱۲۹). براساس قوانین نحوی کلاسیک، إذا در مواردی به کار می‌رود که بسیار رخ می‌دهد و همواره بر سر فعل ماضی می‌آید چون فعل ماضی دلالت بر حتمی یا کثیرالوقوع بودن دارد (هاشمی، ۱۳۹۱: ۲۹۷-۲۹۶).

۲-۷. لو

یکی از کلماتی که در زبان عرب استعمال بسیار دارد و از حیث نحوی دارای مطالب علمی و فنی ادبی بسیار است به طوری که بعضی از نحویان مانند ابن مالک باب خاصی را برای آن تدوین کرده‌اند، کلمه لو می‌باشد (صفایی، ۱۳۸۷، ج ۳: ۱۶۰). این کلمه حرف و دارای پنج نوع است: ۱- شرطیه ماضویه ۲- شرطیه مستقبله ۳- مصدریه ۴- تمنییه ۵- عرضیه (ابن هشام، ۱۳۶۸، ج ۱: ۳۳۷). موضوع مورد بحث در این پژوهش، لو شرطیه است. در زبان عربی جمله‌های شرطیه تحقق‌ناپذیر زمان گذشته، با حرف لو بیان می‌شوند. لو حرف شرط غیر عامل است و غالباً پس از آن فعل ماضی می‌آید و چنانچه لو بر فعل مضارع وارد شود معنی آن را به ماضی تبدیل می‌کند. نزد اهل لغت و علمای نحو در این حالت لو حرف امتناع برای امتناع است و در مواردی به کار می‌رود که یقین به انتفاء شرط وجود داشته باشد بنابراین انتفاء شرط مستلزم انتفاء جزاست (طنطاوی، بی‌تا: ۳). ابن هشام معتقد است خاصیت معنوی لو شرطیه ماضویه این

است که آنچه در زمان گذشته واقع نشده فرض می‌شود که واقع شده است لذا در جمله شرطیه به صورت خلاف واقع بیان می‌گردد، و از همین جهت است-جهت واقعی نبودن جمله شرط-که جمله شرط "لو" اگر زمان آن ماضی یا حال باشد مضمون شرط آن در خارج منتفی و معدوم است، واقعیت خارجی ندارد بلکه واقعیت، عکس آن است و لذا لو دلالت بر امتناع تحقیق مضمون شرط دارد (صفایی، ۱۳۸۷، ج ۳: ۱۷۶) مانند: لو ذهبَ مَعَنَا لَسَرَرْتُ. اگر با ما می‌آمدی خوشحال می‌شدم. خوشحال شدن منتفی و غیر واقعی است به علت امتناع از رفتن؛ زیرا جواب شرط (خوشحال شدن) وابسته به فعل شرط (رفتن) است. لو همیشه امتناع شرط را می‌رساند نه امتناع جواب را، ولی اگر جواب شرط تنها نتیجه و مسبب فعل شرط باشد با امتناع شرط، جواب نیز ممتنع و منتفی می‌شود مانند: «وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا ... اگر می‌خواستیم آن را بالا می‌بردیم...» (الأعراف: ۱۷۵). تنها در صورت اراده کردن خداوند، بالا بردن اتفاق می‌افتد. لو غیر امتناعیه مانند "لو أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ" (الأنفال: ۲۳). در این آیه کریمه امتناع توکی به خاطر امتناع سمع نیست بلکه کافران چه بشنوند چه نشنوند پشت می‌کنند (ابن هشام، ۱۳۶۸: ۳۵۲).

لو شرطیه بیشتر از دیگر انواع لو در قرآن کریم مورد استفاده قرار گرفته است (درویش، ۱۴۱۲، ج ۲: ۸۰). مهم‌ترین اسلوب لو در قرآن کریم اسلوبی است که در جواب لو، لام، همراه فعل مثبت به کار رفته باشد تا تأکید بر مفهوم کند. در نحو قدیم، هرگاه جواب لو منفی به مای نافی باشد بدون لام بیان می‌شود و استعمال لام بسیار قلیل است (صفایی، ۱۳۸۷، ج ۳: ۹۲). هرگاه جواب لو مثبت باشد همراه با لام می‌آید، زیرا جملات مثبت برخلاف جملات منفی نیاز به تأکید و تثبیت دارند (درویش، ۱۴۱۲، ج ۲: ۸۰).

جدول ۴. انواع لو با توجه به مطالعه موردی در کتاب إعراب القرآن و بیانه:

معانی لو	نوع لو	تعداد در قرآن کریم	اسلوب و ساختارهای لو
اگر ... قطعاً، یقیناً، مسلماً+ (جواب شرط)	شرطیه	۸۳	لو+ فعل شرط+ ل+ فعل مثبت
اگر ... بدون قید تأکید	شرطیه	۵	لو+ شرط+ فعل مثبت (جواب)
اگر+ ... فعل منفی	شرطیه	۲۴	لو+ شرط+ فعل منفی
اگر+ فعل شرط+ دلالت‌های کلام	شرطیه	۱۲	لو+ شرط+ بدون جواب

وَدَّ(يُودُّ)+ لَو+ فعل	۱۲	مصدریّه	آرزو می‌کند، ای کاش، دوست دارد
وَ+ لَو+ فعل	۲۸	شرطیّه وصلیّه	گرچه، ولو این
أولَّو+ فعل شرط+ جواب محذوف	۷	شرطیّه	آیا اگر، آیا هرچند
لَو+ أَنْ+ جواب شرط	۲۴	شرطیّه	(۲۰مورد) اگر، (۴مورد) ای کاش
لَو+ أَنْ+ فاء+ فعل منصوب	۳	شرطیّه تمنییه	ای کاش
وَ+ لَو+ تَرَى(يَرَى)+ إِذ	۸	شرطیّه	کاش، اگر

با توجه به توضیحاتی که داده شد ضوابط و قواعد مترتب بر إِذَا و لَو در عربی کلاسیک مشخص گردید، لکن در روزنامه‌های امروزی تغییرات محسوسی در کاربرد این دو کلمه ایجاد شده است. نقش إِذَا بر نقش شرطی دیگر ادوات شرط، حتی حرف إن هم پیشی گرفته در حالی که نقش لَو بر إِذَا مقدم شده و در بسیاری از موارد به جای إِذَا به کار می‌رود. نکته مهمتر اینکه در تحقیقی که وان مک مول در بخش خبرهای رادیویی کشورهای عربی در زمینه تنوع زبانی انجام داد دریافت که حرف لَو علاوه بر حفظ نقش معروف خود مبنی بر معرفی شرط امتناعی، یک نقش جدید برای خود ایجاد کرده و آن، انتقال حس متکلم درباره عدم احتمال وقوع یک رویداد است که باعث شده متکلم برای بیان عدم وقوع یک رخداد از این حرف استفاده کند (۲۰۰۳: ۲۴۵).

جدول ۵. نمونه‌هایی از جمله‌های جواب شرط «إِذَا» در دو روزنامه الیوم السّابع و الأهرام که همه بدون حرف جواب آمده‌اند.

الأهرام	اليوم السّابع
نوع المقالة: القصص إذا كان لديك أي سؤال واستفسار سيرجى المراسلة عبر البريد الإلكتروني	نوع المقالة: التحقيقات وإذا كان الرئيس مبارك غير موجود ستكون هناك القوات المسلحة وإذا رشح مبارك نفسه في المرة المقبلة سينجح بالتأكيد حقيقة ما يحدث في مصر هذه الأيام
نوع المقالة: الثقافة إذا أخذت شريحة من عشاق صوته ستجد أن أهم ما يميزهم الطيبة و الرجولة	نوع المقالة: النظرات و العقائد إذا أردنا القضاء على تلك الأعمال الإرهابية يجب القضاء أولاً على أسبابها الحقيقية
نوع المقالة: النظرات و العقائد إذا كذب ابنك اجثي عن السبب	نوع المقالة: الصحة و الطب

نوع المقالة: النظرات و العقائد وإذا فعلت الصواب أشعر بالراحة وإذا فعلت الخطأ اشعر بتأنيب الضمير إذا ارتوت خير وصدق ومحبة تزدهر وتثمر صدق وتطابق بين الأقوال و الأفعال	نوع المقالة: النظرات و العقائد إذا كنت تأكل الجزر والخوخ كل يوم سوف تبدو أكثر جاذبية وأكثر
نوع المقالة: الحوادث فإذا تم اكتشافه لايقع تحت المسائلة القانونية	نوع المقالة: النظرات و العقائد ولكنهم اتفقوا جميعا على حبّ عادل إمام لدرجة أنك إذا سافرت أي بلد عربى سوف تجدهم يسألونك عن الأهرامات والنيل وعادل إمام
نوع المقالة: النظرات و العقائد وكانت الأمة في فترات كثيرة من حياتها إذا تكلم فيها علماء بأعينهم لم يكن يجرا أحد أن يتكلم بعدهم	نوع المقالة: النظرات في السياسة إذا أخذك الحنين إلى الأجواء الرمضانية المبهجة والصلاة في مسجد سيدنا الحسين بالتأكيد سيقابلك "عبده حمدان" بائع العصافير
نوع المقالة: لنظرات و العقائد إذا نظرنا إلى ما يجري منذ الذكرى الأولى لثورة الخامس والعشرين من يناير نجد أن الأمر مختلف بالنسبة	نوع المقالة: القراء أنت امرأة إذا دخلت حياة رجل يصبح أعمى لا يرى سواها

جدول ۶. به كار بردن لَو به جای إذا

الأهرام	اليوم السابع
نوع المقالة: النظرات و العقائد ولو قدر لإنسان أن يعيش علي وجه البسيطة أناس ولو ليوم واحد بعد رحيل أمه سوف يشعر بالفقدان والفراق المر فهي الغالية والحبيبة	نوع المقالة: النظرات في السياسة مصطفى بكرى: لو سقط الأسد ستدفع سوريا ثمناً كبيراً
نوع المقالة: الجامعة فلو تم تطهير هذه المنطقة من الألغام ستكون فاتحة خير على مصر كلها	نوع المقالة: الجريدة لو والدتك، أو أختك، أو قرينتك، أو جارتك، أو أى سيدة تراها تستحق التكرم، لا تبخل عليها بتقدير مشوارها وإرسال قصتها إلينا

جدول ۷. نمونه هايبى از جمله هاى جواب شرط «لو» در دو روزنامه اليوم السابع و

الأهرام كه بر خلاف قواعد نحوى با (فَ) همراه شده اند.

اليوم السابع	الأهرام
نوع المقالة: الرياضة	نوع المقالة: الافتتاحية

فلو توافرت اللحوم بالكمية التي تحتاجها السوق، فلن ترتفع الأسعار	لو لم يتلق عرضاً مناسباً خلال الأيام القادمة فإنها سيستمر مع الاتحاد السكندري
نوع المقالة: النظرات و العقائد فلو كان قويا فلن يفلحوا وإذا كان ضعيفا فسوف لن ينالوا	نوع المقالة: النظرات و العقائد لو أن مبارك ذهب إلى السجن و "رُكب دماغه" واستمر في عناده ولم يرد الأموال، فماذا سنستفيد؟
نوع المقالة: الأهرام فلو فرض أن عدد الإيصالات بالمحافظة مليون إيصال، فإن حصيلة المرة الواحدة ١٠ ملايين جنية بدلاً من فرض ٣٥٠٠ جنية على كل فرد	نوع المقالة: الاستعراض داعية إسلامي: لو أخرجنا الزكاة في موعدها فلن يوجد جائع و لا عريان
نوع المقالة: النظرات و العقائد فلو كنت قريب أو نسيب أو حتى جار أحد القيادات في وزارة التربية و التعليم، فقد فتحت لك أبواب السماء على مصرعيها	نوع المقالة: الفنون إنه لو أتاحت الفرصة لأطفال الشوارع فسيفعلون الكثير..

٨. علل وجود تغيير و تنوع و أسباب های زبانی

در خصوص اینکه چرا تغییرات نحوی رخ می‌دهند نظریه‌های مختلفی وجود دارد از جمله: بدوی و همکاران، ۲۰۱۳؛ هولز، ۲۰۰۴؛ پارکینسون، ۱۹۹۶؛ ابراهیم، ۲۰۰۹، تغییر و تنوع در عربی مکتوب را به تأثیر گویش و زبان‌های محلی نسبت می‌دهند لکن علاوه بر این دلیل، در اینجا به مواردی اشاره می‌شود که با داده‌هایی که در این مقاله مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته بیشتر مرتبط هستند.

- تماس زبانی: وام گرفتن کلمات و ساختارها از زبان‌های خارجی

همان‌گونه که توضیح داده شد بر اساس فرهنگ لغت عربی مکتوب مدرن المورد و هانسور "iltaqa" /التقی/ به معنای روبه‌رو شدن و دیدار کردن، همراه با حرف جرّ "یا" /یا مع/ در معنای "با" به کار می‌رود اما همان‌طور که در مثال‌ها نیز ملاحظه شد فعل التقی در دو دهه اخیر اغلب بدون حرف جرّ یا ظرف به کار رفته است. یکی از مهم‌ترین دلایل این رویداد، ترجمه مستقیم عبارات و متون روزنامه از انگلیسی به عربی است. در زبان انگلیسی بعد از فعل "meet" حرف اضافه نمی‌آید مانند ترجمه مستقیم از انگلیسی به عربی در خبر زیر:

The Arab League delegate in Baghdad met Kuwaiti prisoners of war.

موفد الجامعة فی بغداد التقى أسرى كويتيين.

نماینده اتحادیه عرب در بغداد با اسرای جنگی کویتی دیدار کرد. کورتس و همکاران در تحقیق خود نشان دادند رشد روزافزون ابزارهای ارتباط جمعی مانند اینترنت و تمایل زیاد به جهانی شدن کشورهای عربی در میان بسیاری از عوامل دیگر، موقعیت زبان انگلیسی را به عنوان یک زبان جهانی تقویت کرده است (۲۰۰۵: ۸۲). ابراهیم در پژوهش جامعی که در خصوص کلمات قرضی موجود در زبان عربی انجام داد به این نتیجه رسید که تقریباً تمام کلمات وام گرفته شده در زمینه فناوری، از زبان انگلیسی است (۲۰۰۶: ۲۳۵). مجدل می گوید عرب ها معتقدند که یادگیری زبان انگلیسی فرزندان آنها را از نردبان اجتماعی بالا می برد و شانس بیشتری در آینده برای آنها ایجاد می کند زیرا انگلیسی زبان جهان شمول است و این مسأله یکی از عوامل تهاجم زبان های خارجی بخصوص انگلیسی به زندگی مردم و مطبوعات است (۲۰۰۶: ۲۳). راحت ترین نوع تأثیری که یک زبان بر زبان دیگر می تواند بگذارد وام کلمات است وقتی وام فرهنگی وجود دارد طبیعتاً این احتمال وجود دارد که کلمات مرتبط نیز قرض گرفته شوند.

• صرفه جویی و اختصار

انگیزه های گوناگونی از دیرباز تا کنون باعث کوتاه کردن کلمات و عبارات شده است. اصل کمکوشی و دوری از تکلف و تسریع در امر انتقال و نیز بهره گیری از ظرفیت های طبیعی زبان به منظور قرینه سازی و هرگونه تمهیدات ایقاعی و ضرورت های شعری و کلامی می تواند در زمره موجبات این امر قرار گیرد (شکیب، بی تا: ۵۵). گاهی کمکوشی و صرفه جویی در گفتار، آسیب جدی به زبان معیار وارد می سازد و باعث ناهنجاری در شکل های مختلف گفتار می شود و این نوع تغییر ممکن است بعد از مدتی به شکل گسترده مورد پذیرش افراد جامعه قرار گیرد و به یک تغییر صوت منظم تبدیل شود برای نمونه: «ما علیه شیء» به «ما علش»، «اللغة الجديدة» به «لغ أجدیده»، «طیب» به «طب» تبدیل شده اند.

• رسانه های خارجی و تولید کلمات جدید

هولز می گوید در سال های اخیر تأثیرات خارجی لغوی، سبک نگارش و حتی نحوی بسیاری بر عربی معیار اعمال شده است. بیشتر اخبار گزارش شده در رسانه های عربی ترجمه سریع، شتاب زده و غالباً از گزارش های خبرگزاری های انگلیسی یا فرانسوی زبان است که نتیجه سلطه انگلیس و تا حدودی فرانسه در رسانه های بین المللی است. در اثر این گونه هجمه های

وارداتی، تعداد زیادی از اصطلاحات جدید توسط روزنامه‌نگاران ساخته و روزانه برای تأیید، راهی فرهنگستان‌ها می‌شوند (۱۹۹۵: ۲۵۶). گسترش یا محلی‌سازی کلمات از سه منبع سرچشمه می‌گیرد: الف) منشأ خود خبر ب) ترجیحات روزنامه‌نگاران ج) ابداعات فرهنگستان زبان منطقه ای (ابراهیم، ۲۰۰۹: ۱۵۶). در خصوص منبع اول، نکته‌ای مهم توسط سلام احمد سلاما، سردبیر اسبق روزنامه الأهرام بیان شد که: "ما اخبار را از تلگراف می‌گیریم بنابراین از منبع اخبار تأثیر می‌پذیریم" (همان: ۱۵۷). اگر به سخن سلاما دقت کنیم متوجه خواهیم شد که روزنامه‌نگاران، خود از وجود تغییر و تنوعات کلامی آگاه هستند ولی در معرض قرار گرفتن آن‌ها باعث شده تا به وجود تغییرات عادت کنند و با گذشت زمان، تغییرات جدید بخشی از فرهنگ لغت و دستور زبان فعال آن‌ها شده، کاملاً مورد پذیرش و استفاده قرار گیرند.

تغییراتی که ارائه و تحلیل شدند تنها نمونه‌ای از صدها تغییر و تنوع صرفی نحوی است که امروزه در عربی معیار وجود دارد. تنوع اعم از لغوی، نحوی یا معنایی، مثبت یا منفی، همه نمایانگر واقعیت زبان عربی معیار امروزی هستند.

۹. نتیجه

۱- حرف جرّ /بـ/ و ظرف /مَع/ که معمولاً همراه فعل التّقی مورد استفاده قرار می‌گرفتند دیگر به‌طور مداوم به‌کاربرده نمی‌شوند و اخیراً استفاده از چنین ملحقاتی در رسانه‌های مکتوب نادر شده است. یکی از مهم‌ترین دلایل این تغییر، ترجمه مستقیم عبارات از انگلیسی به عربی است، در زبان انگلیسی بعد از فعل "meet" حرف اضافه نمی‌آید.

۲- در مطبوعات امروزی نقش إذا از دیگر ادوات شرط پررنگ‌تر شده است و در بیشتر مواقع به‌جای إن هم به کار می‌رود و این در حالی است که کاربرد لَو نیز به‌جای إذا روزافزون شده است با توجه به این‌که إذا در مواردی باید به کار رود که بسیار رخ می‌دهد و طبق قواعد عربی کلاسیک این انتظار از لَو به دور است. دیگر اینکه در مطبوعات امروزی حروف «فاء» و «لام» بر سر جمله‌های جواب إذا و لَو شرطیه بدون توجه به شرایط و قواعد صحیح کلاسیک نحوی به کار گرفته می‌شوند، و یا فاء به‌جای لام مورد استفاده قرار می‌گیرد در حالی که وقوع حرف فاء یا لام، بر سر جواب شرط إذا و لَو، باید تابع شرایط خاص باشد که در بحث به آن‌ها پرداخته شد.

۳- علل مختلفی باعث تغییر در زبان عربی معیار می‌شوند، از مهم‌ترین آن‌ها: الف) رشد روزافزون جهانی شدن ملت‌های عرب و وجود ابزارهای ارتباط جمعی و اینترنت ب) وجود وام‌واژه‌ها، اصطلاحات، مثل‌ها، تعبیر و عبارات قرضی از زبان و فرهنگ‌های خارجی که ورود و تحمیل قواعد صرفی نحوی زبان بیگانه را نیز به همراه دارد ج) استعمار و حضور حکومت‌های سلطه‌جو به‌ویژه انگلیس و فرانسه در کشورهای عربی د) اعتقاد عرب‌زبانان به یادگیری زبان خارجی به‌ویژه انگلیسی برای پیشرفت و تضمین آینده‌ای روشن و به تبع آن تأثیر زبان خارجی بر زبان بومی آن‌ها.

۴- اگر با دقت به الگوهای زبانی که گاهی هم حتی ناشی از خطاهای عملکردی در گفتار طبیعی و روزمره هستند توجه کنیم می‌توانیم سه کار عمده انجام دهیم؛ اول، جنبه‌های دستوری زبان که نادیده گرفته شده‌اند را تشخیص دهیم به‌عنوان مثال در پژوهش حاضر، استفاده از «اِذا» و «لَو» به‌جای یکدیگر. دوم، تغییراتی را که در فرآیند توسعه و تکامل زبان ایجاد شده‌اند شناسایی کنیم مانند از بین رفتن حروف جرّ و ظرف همراه فعل. سوم، به تکامل نحو رسمی کمک کنیم مانند گسترش معنایی و کاهش لفظی و نوشتن کوتاه به قصد سرعت بخشیدن به نگارش و صرفه‌جویی در وقت به‌جای استفاده از عبارات طولانی. از مهم‌ترین ظواهر لغوی نحوی که در جمله باعث گسترش معنایی می‌شوند عبارت‌اند از: اشتراک لفظی، صیغه‌های مشترک، جمع بین الفاظ متفاوت با یک ریشه، تغییر از لفظی به لفظ دیگر، حذف، تضمین، تقدیم و تأخیر.

۱۰. فهرست منابع

کتابها

- ابن منظور، محمد بن مکرم، (۱۹۹۵م)، *لسان العرب*، جلد پانزدهم، لبنان، بیروت، دارالصادر.
- ابن هشام، الأنصاری، (۱۳۶۸ش)، *معنی اللیب عن کتب الأعراب*، ج ۱، ایران، سیف زاده.
- بعلبکی، منیر، روهی بعلبکی، (۱۹۹۵م)، *المورد*، فرهنگ لغت مدرن عربی-انگلیسی، چاپ هفتم، لبنان، بیروت، دارالعلم للملایین.
- حسین، طه، (۱۹۷۳م)، *مستقبل الثقافة في مصر*، بیروت، دارالکتب اللبنانی.
- درویش، محی الدین، (۱۴۱۲ق)، *إعراب القرآن و بیانه*، سوریه، دار الإرشاد.
- السبوی، ابوبکر، (۱۴۰۳ق)، *مع المعجم فی شرح جمع الجوامع*، بیروت، دارالکتب العلمیة.
- صفایی، غلامعلی، (۱۳۸۷ش)، *ترجمه و شرح معنی الأذیب*، قم، انتشارات قدس.
- فهمی حجازی، محمود، (۱۹۷۳م)، *علم اللغة العربیة*، مترجم: سید حسن سیدی، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت.
- جمع اللغة العربیة، (۲۰۰۴م)، *المعجم الوسیط*، چاپ چهارم، مصر، انتشارات مکتبه الشروق الدولیة.
- المهاشمی، احمد، (۱۳۹۱ش)، *جواهر البلاغة*، مترجم: حسن عرفان، چاپ دوازدهم، قم، نشر بلاغت.
- هال، رابرت، (۱۳۵۶ش)، *زبان و زبان شناسی*، مترجم: محمدرضا باطنی، چاپ دوم، تهران، انتشارات علمی.

مقالات

- جیگاره، مینا، زهرا فرید، (۱۳۹۳ش)، «آموزش تشخیص انواع جملات شرطیة»، *فصلنامه نوآوری های آموزشی*، صص ۱۲۵ تا ۱۳۵.
- رضایور، ابراهیم، (۱۳۹۶ش)، «تعامل نحو و زبان شناسی اجتماعی»، *فصلنامه زبان پژوهی*، دانشگاه الزهراء (س)، صص ۷۷ تا ۱۰۵.
- شکیب، محمود، (بی تا)، «واژ آمیزی شیوه ای در کوتاه کردن واژه ها»، *مجله ادبیات تطبیقی*، تهران، صص ۵۳ تا ۷۶.
- الطنطاوی، ناجی، (بی تا)، «حدیث عن لؤ»، *مجله البحوث الإسلامیة*، دمشق، اتحاد کتاب العرب، صص ۵۴ تا ۶۲.
- قائمی، مرتضی، سید محمود قتالی، (۱۳۹۲ش)، «بررسی ساختار نحوی-بلاغی حرف «لؤ»»، *فصلنامه ادبی-قرآنی*، تهران، دوره ۱، صص ۱۲۷ تا ۱۵۴.
- میرزایی، فرامرز، (۱۳۸۲ش)، «سیر تحول شیوه های نوشتاری در دوره تحضت ادبی جهان عرب»، *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی*، تهران، دانشگاه تربیت معلّم، ش ۴۰، صص ۱۱۵ تا ۱۳۸.

منابع انگلیسی

Abdelali, A. (2004). Localization in Modern Standard Arabic. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 55(1), 23-28.

Al Ahram, Retrieved from <http://www.ahram.org.eg>

Al Masry Al Youm, Retrieved from <http://www.almasryalyoum.com/>

- Badawi, E. S. M., and Hinds, M. (1986). *A dictionary of Egyptian Arabic: Arabic-English*. Beirut: Librairie du Liban.
- Badawi, E. S., Carter, M., and Gully, A. (2013). *Modern written Arabic: A comprehensive grammar*. London: Routledge.
- Cortes, I., J. Ramirez, M. Rivera, M. Viadaand J. Fayer (2005), "Dame hamburger plain con ketchupsy papitas," *English Today*, 82.
- Fried, M., Östman, J. O., and Verschueren, J. (Eds.). (2010). *Variation and change: Pragmatic perspectives* (Vol. 6). Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Gehrmann, T. (2007). *Slang And Lexical Language Change: An Ad Hoc Corpus Analysis*. Munich: GRIN Publishing. 122-137
- Holes, C. (1995), *Modern Arabic: Structures, Functions and Varieties*. New York: Longman Group.
- _____. (2004). *Modern Arabic: Structures, Functions and Varieties*. Washington: Georgetown University Press. 137
- Hopper, Paul J. "On some principles of grammaticization". Vol. I. Amsterdam: John Benjamins, (1991). pp. 17–36.
- <http://arabiccorpus.byu.edu/index.php>
- <https://www.bibalex.org/ica/ar/login.aspx>
- Ibrahim, Z. (2009). *Beyond lexical variation in modern standard Arabic: Egypt, Lebanon and Morocco*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- _____. (2006), "Borrowing in Modern Standard Arabic," *Innovation and Continuity in Language and Communication of Different Language Cultures*, ed. Rudolf Muhr, 235, Frankfurt: Peter Lang.
- Meisles, G. (1980), "Educated Spoken Arabic and the Arabic Language Continuum," *Archivum Linguisticum* 9 (2), 118.
- Mejdell, G. (2006), *Mixed Styles in Spoken Arabic in Egypt*, Leiden: Brill. 23
- Parkinson, D. (1996). Variability in standard Arabic grammar skills. In A. ElGibali (Ed.), (pp. 91–101). Cairo: American University in Cairo Press.
- Schneider, K. P and Barron, A., (2009). Variational pragmatics: Studying the impact of social factors on language use in interaction. *Intercultural Pragmatics*, 6(4), 425.
- Shamim, Ali. (2011). *Adult Language Learning: Insights, Instructions And Applications*. Munich: GRIN Publishing 125

Van Mol, M. (2003). *Variation in Modern Standard Arabic in Radio News Broadcasts: A Synchronic Descriptive Investigation into the Use of Complementary Particles*. Paris: Peeters and Department of Oriental Studies.

Wehr, H., and Cowan, J. M. (1979). *A dictionary of modern written Arabic: (Arab.-Engl.)*. Wiesbaden: Otto Harras-sowitz Verlag.

Youm7, Retrieved from <http://www.youm7.com/>

التنوع النحوي في العربية المكتوبة الحديثة

دراسة السلوك النحوي لفعل «التقى» وأدوات «إذا» و«لو» الشرطية عبر الزمن في الصحف العربية

نوع المقالة: أصيلة

مهدي زماني*

أستاذ مساعد قسم اللغة العربية وآدابها، فرع ايذه، جامعة آزاد الإسلامية، ايذه، ايران.

الملخص

تم في هذه المقالة دراسة التغييرات الزمنية في السلوك النحوي لفعل «التقى» وأدوات «إذا» و«لو» الشرطية في الصحف العربية. لهذا الغرض تم اختيار جريدة الأهرام والمصري اليوم واليوم السابع نظراً لانتشارها على نطاق واسع وطول عمرها ونثرها القوي وحيث تعتبر نماذج في الكتابة والبنية للصحف العربية الأخرى. هذا البحث دراسة ميدانية وفقاً للمنهج الوصفي-التحليلي اعتماداً على المدونة اللغوية من عام ١٩٩٨ إلى عام ٢٠٢٠م. أظهر تحليل البيانات أن العربية المكتوبة الحديثة قد خضعت لتغييرات نحوية كبيرة. من النتائج التي تم العثور عليها هي: لم يعد يستعمل فعل «التقى» مع حرف الجر «ب» أو «مع» كما في الماضي، ومؤخراً أصبح استخدام مثل هذه الملحقات مع الفعل نادراً. يستعمل أدوات «إذا» و«لو» الشرطية بالتبادل. يستعمل «ف» أو «ل» على جواكب الشرط «إذا» و«لو» بغض النظر عن الشروط والقواعد النحوية، في حين أن وقوع الحرف ف أو ل على جواب الشرط إذا يخضع لشروط معينة. يمكن أن يساعد فحص التغييرات الصرفية النحوية في العربية المكتوبة الحديثة إلى تعليم اللغة العربية بناءً على اللغة الفصحى والترجمة الصحيحة من العربية إلى الفارسية أيضاً.

الكلمات الرئيسية: التغيير النحوي، التنوع النحوي، التقى، إذا، لو، العربية المكتوبة، العربية الحديثة.

Syntactic Diversity in Modern Written Arabic
A Diachronic Study of the Syntactic Behavior of the Verb 'iltaqā'
and the Conditional Terms of 'ʔiḏā' and 'law' in Arabic
Newspapers

Article Type: Research

Mehdi Zamani*

Assistant Professor Department of Arabic Language and Literature, Izeh Branch, Islamic
Azad University, Izeh, Iran.

Abstract

The present article examines diachronically the syntactic behavior of the verb "iltaqā" and the conditional terms "ʔiḏā" and "law" in Arabic newspapers. For this purpose, newspapers with mass circulation including Al-Ahram, Al-Masry Al-yawm, and Al-Youm7 were selected due to their longevity and strong prose, which is a model for the writing and structure of other Arab newspapers. Data were analyzed from 1998 to 2020 using field research, a corpus-based study with a descriptive-analytic approach. Data analysis showed that modern written Arabic has undergone significant syntactic changes. Among the results obtained are; The verb 'iltaqā' is no longer used with a 'preposition' letter or container 'mafa' as in the past, and recently the use of such attachments with the verb has become rare. 'ʔiḏā' and 'law' are conditional terms which are used interchangeably, while 'law' is a condition of unrealistic refusal. The letters 'fa' or 'la' are used as the condition result of 'law' and 'ʔiḏā' regardless of syntactic conditions and rules. Examining the morpho-syntactic changes in modern written Arabic can help with teaching Arabic based on the target language as well as the correct translation of Arabic texts into Persian.

Keywords: change, variety, syntax, iltaqā, ʔiḏā, law, written Arabic, modern Arabic.

* Corresponding Author

Mehdizamani3236@gmail.com

